

Voedsel Anders Conferentie

Wageningen, 12 & 13 februari 2016

Programma

Op weg naar eerlijke en duurzame voedsel- en landbouwsystemen

Voedsel Anders Conference

Wageningen, 12 & 13 February 2016

Program

Towards fair and sustainable food and agriculture systems

voedsel anders

Deze conferentie is een initiatief van het ‘Voedsel Anders’ Netwerk en wordt ondersteund door:
This conference is an initiative of the ‘Voedsel Anders’ Network and is supported by:

Action Aid, ASEED, Boerengroep, Both ENDS, Cityplot, CLM, De Hoge Born, Dutch Dairymen Board, ELPG, FIAN Netherlands, Greenpeace, Hivos, ILEIA, La Via Campesina, Land&Co, Louis Bolk Instituut, Milieudefensie, Ministerie van Buitenlandse Zaken, NetVISwerk, OtherWise, Platform Aarde Boer Consument, Rich Forests, Stichting RUAF, Toekomstboeren, Transnational Institute, Triodos Foundation, Uitgeverij Jan van Arkel, van Akker naar Bos, VELT, Vereniging voor Biologisch-Dynamische Landbouw en Voeding, Wageningen Universiteit, Warmonderhof, Wervel

Voedsel Anders is een beweging van mensen en organisaties in Nederland en Vlaanderen die zich inzetten voor een ander landbouw- en voedselsysteem. Kernbegrippen: eerlijke prijzen voor de producent, gezond en lekker eten, samenwerken met de natuur, beperken van de macht en invloed van de grote agrochemische bedrijven, korte ketens en zeggenschap van producent en burger over het voedsel. Wij zijn actieve burgers, al dan niet aangesloten bij een organisatie, waaronder boeren, vissers, imkers, studenten, permaculturisten, stadslandbouwers, kunstenaars, natuurliefhebbers, onderzoekers, denkers en doeners, kokers en eters. Ook u bent van harte welkom.

Het Voedsel Anders netwerk heeft een gezamenlijke toekomstvisie opgesteld. Het manifest ‘Op weg naar eerlijke en duurzame voedsel- en landbouwsystemen’ is te vinden op: www.voedselanders.nl/manifest

Voedsel Anders is a movement of people and organisations in the Netherlands and Flanders (Belgium), who are dedicated to creating a different food and agricultural system. Core concepts are: fair prices for producers, healthy and tasty food, collaborating with nature, limiting the power and influence of large agrochemical companies, short chains and food sovereignty for producers and citizens. We are active citizens, some connected to an organisation, among which farmers, fisherfolk, beekeepers, students, permaculturalists, urban farmers, artists, nature lovers, researchers, thinkers and doers, cooks and eaters. You are very welcome to join us.

The Voedsel Anders network’s manifesto ‘Towards fair and sustainable food and agriculture systems’ can be found at: www.voedselanders.nl/manifest

“Het zou onmogelijk zijn geweest om onze boodschap te verkondigen in Nederland en België zonder de steun en motivatie van Voedsel Anders en de rest van de voedselbeweging. En dit is nog maar het begin.”

Pablo Tittonell, onderzoeker in agro-ecologie

“It would have been impossible to get the outreach our message had in The Netherlands and Belgium without the support and motivation of Voedsel Anders and the rest of the food movement. And this is only the beginning.”

Pablo Tittonell, agroecology researcher

Introductie

Welkom! We zijn heel blij dat u erbij bent op deze unieke Voedsel Anders conferentie. Samen met u zijn hier honderden andere mensen en organisaties die zich inzetten voor een gezonder, duurzamer en rechtvaardiger voedsel- en landbouwsysteem.

De eerste Voedsel Anders conferentie in 2014 was met 800 bezoekers een overweldigend succes, en betekende een grote impuls voor de voedselbeweging in Nederland en Vlaanderen. Dit jaar gaan we een stapje verder. Naast uitwisseling en bruggen slaan hopen we samen met u ook tot een gezamenlijke agenda en strategie te komen.

We zijn erg blij met de betrokkenheid van tientallen organisaties en individuen aan deze conferentie, zowel inhoudelijk als financieel. Die samenwerking in diversiteit maakt deze nieuwe voedselbeweging tot wat het is. Veel plezier en bijzondere ontmoetingen gewenst op Voedsel Anders 2016!

Welcome! We are very happy to have you here at this unique Voedsel Anders conference. With you, there are hundreds of other people and organisations who are dedicated to a healthier, more sustainable and fair food and agricultural system.

The first Voedsel Anders conference in 2014 was an overwhelming success with over 800 participants, and gave a strong impulse to the food movement in the Netherlands and Flanders. This year we take it to the next level; in addition to exchange and building bridges, we hope to work with you towards a shared agenda and strategy.

We’re grateful for the involvement of multiple organisations and individuals in this conference, both content-wise and financially. It is precisely this collaboration in diversity, that makes this new food movement what it is. We wish you a good time and many surprising encounters at Voedsel Anders 2016!

Praat tijdens de conferentie mee op Twitter [#voedselanders](https://twitter.com/voedselanders)

Volg de plenaire gedeeltes op livestream: <https://wurtv.wur.nl/presentations/C2005>

Join us on Twitter [#voedselanders](https://twitter.com/voedselanders)

Watch the plenary programme on livestream: <https://wurtv.wur.nl/presentations/C2005>

Inhoud

Introductie Introduction	p 3	Workshops vrijdag ronde 1 Workshops Friday round 1	p 8-10
Plenair programma Plenary program	p 4	Workshops vrijdag ronde 2 Workshops Friday round 2	p 11-13
Dagvoorzitter en keynote sprekers Host and keynote speakers	p 5	Workshops zaterdag ronde 3 Workshops Saturday round 3	p 14-16
Extra programma-onderdelen op zaterdag Additional program on Saturday	p 6-7	Workshops zaterdag ronde 4 Workshops Saturday round 4	p 17-19

Colofon

Kerngroep organisatie / Main organisation

Job van den Assem (Milieudefensie)
Leonardo van den Berg (Toekomstboeren)
Karin van Bortel (Both ENDS)
Janneke Bruil (ILEIA)
Tjerk Dalhuisen (ASEED)
Jildou Friso (OtherWise)
Hanny van Geel (NAV/La Via Campesina)
Guus Geurts (Platform ABC)
Daniel Gomez (Transnational Institute)
Greet Goverde (Platform ABC)
Henk Renting (Stichting RUAF)

Ondersteuning / Support

Niels van den Bosch
Laurens Jansen (Publieke Zaken)
Loes van Loenen (projectbureau Loenaloos)
Romée Marchand (projectbureau Loenaloos)
Nicole van Riel
Rob Witte

Catering

Rampenplan

Vormgeving & drukwerk / Design & printing

Astrid Vredegoor & Burologa

www.voedselanders.nl

info@voedselanders.nl

[f voedselanders](https://www.facebook.com/voedselanders)

[@voedselanders](https://twitter.com/voedselanders)

Voedsel Anders, februari 2016

Plenair programma

Orion (Bronland I, Wageningen)

Vrijdag 12 Februari 2016

12:00	Registratie bezoekers <i>Registration visitors</i>
12:30	Inloop met muziek van Yeraz <i>Doors open with music by Yeraz</i>
13:00	Intro door Evelijne Bruning Introduction by Evelijne Bruning
13:10	Welkom door Arthur Mol (Rector Magnificus Wageningen Universiteit) Welcome by Arthur Mol (Rector Magnificus and vice-president of Wageningen University & Research centre)
13:20	Keynote 1 - Jonathan Karpathios (Grieks-Nederlandse kok, tuinder, voedselblogger) (Greek-Dutch chef, gardener, food blogger) Keynote 2 - Jyoti Fernandes (Boerin, UK Land Workers Alliance & La Via Campesina) (peasant, UK Land Workers Alliance & La Via Campesina) Keynote 3 - Irene Cardoso (Professor bodemkunde en voorzitter Braziliaanse Alliantie voor Agro-ecologie) (Professor of soil science and chair of Brazilian Agroecology Alliance)
14:30	Workshops ronde / round 1 (Orion & Forum) (p8)
15:45	Pauze (koffie en thee verkrijgbaar in Orion en Forum) <i>Break (coffee and tea available at Orion and Forum)</i>
16:15	Workshops ronde / round 2 (Orion & Forum) (p11)
17:30	Wisseling zalen / <i>Change halls</i>
17:45	Reflectie met speciale gast (Muzikale bijdrage van Jan Diek van Mansvelt & Anneke Roth) Reflection with special guest (Musical contribution by Jan Diek van Mansvelt and Anneke Roth)
18:15	Diner / <i>Dinner (Rampenplan)</i>
20:00	Debat: De toekomst van landbouw en voedsel <i>Live illustratie door Remco de Kluizenaar</i> (zie box hieronder voor meer informatie) Debate: The future of agriculture and food <i>Live illustration by Remco de Kluizenaar</i> (see box below for more information)
22:00	Borrel / <i>Drinks</i>
24:00	Einde / <i>End</i>

Debat : De toekomst van landbouw en voedsel Debate : The future of agriculture and food	
I	Agro-ecologie: het nieuwe gangbaar? Agroecology: the new mainstream? <i>Maryam Rahmanian (FAO), Martin van Ittersum (Wageningen University) and Irene Cardoso (Brazilian Agroecology Alliance)</i>
II	Beleidsopties voor een eerlijke beloning voor boeren en voedselzekerheid wereldwijd
II	Policy options for a fair income for farmers and world wide food security <i>Sieta van Keimpema (Dutch Dairywomen Board), Niek Koning (Wageningen University), Frits van der Wal (Dutch Ministry of Foreign Affairs)</i>

Let op / Please note:

- Alle plenaire gedeelten van het programma vinden plaats in de grote zaal van het Oriongebouw (C1005, C2005, C2006).
- Alle plenaire sessies worden vertaald van Nederlands naar Engels en vice versa. Ontvangers verkrijgbaar bij de ingang van de zaal.
- All plenary sessions of the program will take place in the main room of the Orion building (C1005, C2005, C2006).
- All plenary sessions will be translated from Dutch to English and vice versa. Receivers available at the entrance of the room.

Zaterdag 13 Februari 2016

09:00	Registratie nieuwe bezoekers <i>Registration new visitors</i>
10:00	Opening met muziektheater, Noortje Braat & Egon Kracht <i>Opening act by Noortje Braat & Egon Kracht</i>
10:15	Welkom door Evelijne Bruning Welcome by Evelijne Bruning
10:30	<i>Olivier De Schutter</i> (chair IPES-Food, International Panel of Experts on Sustainable Food Systems): Transitie naar duurzame voedselsystemen: een introductie / <i>Transitions towards sustainable food systems: an introduction</i>
10:45	Panel: Transitie en opbouw van de voedselbeweging Reactie door <i>Olivier de Schutter</i> (IPES-Food) (zie box hieronder voor meer informatie) Panel: Transition and building the food movement Reaction by <i>Olivier de Schutter</i> (IPES-Food) (see box below for more information)
12:00	Lunch (Rampenplan)
13:30	Workshops ronde / round 3 (p14)
14:45	Pauze / <i>Break</i>
15:15	Workshops ronde / round 4 (p17)
16:30	Wisseling zalen / <i>Change halls</i>
16:45	Reflectie Jan Douwe van der Ploeg (professor Transitiestudies, Wageningen Universiteit) Reflection by Jan Douwe van der Ploeg (professor of Transition Studies, Wageningen University)
17:15	Dankwoord / <i>Thank you by Voedsel Anders</i>
17:30	Borrel met muziek / <i>Drinks and music</i>
19:30	Einde / <i>End</i>

Zaterdag: extra programma in het Forumgebouw
Zadenbeurs van Reclaim the Seeds, informatie- en producentenmarkt, filmvertoningen, kinderprogramma en stoelmassage.
Lees meer op pagina 12-13.

Saturday: extra program in the Forum building
Seed fair by Reclaim the Seeds, information and producers market, kids program, film screenings and chair massages.
Read more on page 12-13.

Panel : Transitie en opbouw van de voedselbeweging Panel : Transition and building the food movement	
I	Visies op voedseltransitie: Visions on food system transition: <i>Piet van IJzendoorn (Chair of Association for Biodynamic Farming and Food), Arjen Wals (Professor Social Learning & Sustainability, Wageningen University)</i>
II	Strategieën voor de voedselbeweging: Strategic perspectives from the food movement: <i>Leen Laenens (VELT), Jocelyn Parot (URGENCEI, international network for community supported agriculture), Jack Stroeken (Slow Food Netherlands)</i>

Dagvoorzitter

Evelijne Bruning is algemeen directeur van The Hunger Project Nederland. Met haar tomeloze energie en enthousiasme hielp ze om de eerste Voedsel Anders conferentie (2014) tot een groot succes te maken. Ze is ook dit keer uw dagvoorzitter op de conferentie.

Evelijne Bruning is the Director of The Hunger Project Netherlands. Her endless energy and enthusiasm helped make the first Voedsel Anders conference (2014) into a great success. This year too, she will be your conference host.

Keynotes

Irene Cardoso is professor Bodemkunde aan de Universiteit van Viçosa in Brazilië, en tevens voorzitter van de Braziliaanse Associatie voor Agro-ecologie. Als zodanig heeft zij zitting in het comité dat het Nationale Plan voor Biologische Landbouw en Agro-ecologie ontwikkelt. Mevrouw Cardoso zet zich in voor betere ondersteuning voor boerenfamilies die een gezond bodembeleid willen voeren. Ze ziet dit als effectieve manier om bij te dragen aan voedselzekerheid, voedselsovereiniteit en weerbaarheid tegen klimaatverandering.

Irene Cardoso is a Professor of Soil Science at Viçosa University (Brazil) and the president of the Brazilian Agroecology Association. In this capacity she is also a member of the national committee to develop the National Plan for Organic Agriculture and Agroecology. She is a strong advocate of greater support for family farmers to take better care of their soils as a contribution to food security, food sovereignty and climate resilience.

Jyoti Fernandes runt in Engeland een gemengd familiebedrijf volgens de principes van community supported agriculture. Ze is één van de leiders van de UK Land Workers' Alliance en tevens bestuurslid van de Europese tak van La Via Campesina. Ze maakt zich sterk voor een Europees landbouwbeleid dat meer aansluit bij de realiteit van boeren die met agro-ecologie werken. Jyoti Fernandes komt naar Wageningen met een schat aan ervaring en kennis over het opbouw van sociale bewegingen.

Jyoti Fernandes is a family farmer in the UK and her mixed farm is based on community supported agriculture. She is also a leader in the UK Land Workers' Alliance and in the European Coordination of La Via Campesina. She advocates for European agricultural policies that are more suited to the realities of peasant farmers who work with agroecology. Jyoti Fernandes will bring her experience and knowledge about building movements to Wageningen.

Jonathan Karpathios is een Grieks-Nederlandse kok, tuinder en voedselblogger. Hij opende in 2007 zijn restaurant Vork en Mes in Hoofddorp, waarin onbespoten groenten, lokale seizoensproducten en minimale voedselverspilling centraal staan. Dhr Karpathios zette met minister Gerda Verburg voedselverspilling op de kaart, en schrijft kookboeken en een weblog. Als pionier zet hij een nieuwe standaard voor de toekomst.

Jonathan Karpathios is a Greek-Dutch chef, gardener and food blogger. In 2007 he opened his restaurant Vork en Mes (Fork and Knife) outside the town of Hoofddorp, in which pesticide-free vegetables, local seasonal products and reduction of food waste are central. Together with former minister Gerda Verburg, he put food waste on the map, he writes cook books and publishes a weblog. Being a pioneer, Mr Karpathios creates a new standard for the future.

Jan Douwe van der Ploeg is hoogleraar Transitiestudies aan de Wageningen Universiteit. Daarnaast is hij adjunct hoogleraar Rurale Sociologie aan China Agricultural University in Beijing. Hij heeft een internationale kijk op landbouw en gelooft dat de innovatieve kracht van boeren, ambachtslieden, grote verwerkers en retailers gecombineerd moet worden. Ook is hij nauw betrokken bij het publieke en politieke debat over landbouw en platteland.

Jan Douwe is professor in Transition Studies at Wageningen University and in Rural Sociology at China Agricultural University in Beijing. He views agriculture from an international perspective. He believes the strength of farmers, artisans, processors and retailers need to be combined. He is strongly involved in the public and political debate about agriculture and rural areas.

Olivier De Schutter is mede-voorzitter van IPES-Food, het internationale panel van experts op het gebied van duurzame voedselsystemen. Van 2008 tot 2014 was hij Speciaal Rapporteur voor het Recht op Voedsel bij de VN. Hij is professor aan de Katholieke Universiteit van Leuven en is gespecialiseerd in mensenrechten. Olivier de Schutter is een oude bekende van Voedsel Anders; hij was reeds een keynote speaker op de eerste conferentie in 2014.

Olivier De Schutter is the co-chair of IPES-Food, the International Panel of Experts on Sustainable Food Systems. He served as UN Special Rapporteur on the Right to Food from 2008 until 2014. He is a professor at the University of Louvain and is specialized in human rights. Olivier De Schutter is an old friend of Voedsel Anders and he was a keynote speaker at the first conference in 2014.

Reclaim the Seeds (centrale hal, Forum 10:00-17:00)

Reclaim the Seeds, in 2012 geïnitieerd door ASEED uit protest tegen Europese zadenreguleringen, is dit jaar een samenwerking met de Boerengroep en Voedsel Anders. Bovenal is Reclaim the Seeds de plek om bijzondere rassen en variëteiten voor in je tuin te bemachtigen en andere mensen te ontmoeten die een passie hebben voor zaden en bijzondere planten. Er zijn ruiftafels beschikbaar waar bezoekers meegebracht zaaigoed kunnen uitwisselen. Naast de kramen met zaden vindt u op de markt meer informatie over andere aspecten van het vernieuwen van ons voedselsysteem. Bij de zadenbeurs en informatiemarkt zal een vrij toegankelijk workshopprogramma zijn met onder andere aandacht voor het zelf vermeerderen van zaden. Om 12.30u kun je luisteren naar een presentatie van het Monsanto Tribunaal dat in oktober zal plaatsvinden in Den Haag, door prominente leden van de initiatiefgroep.

Reclaim the Seeds (main hall, Forum 10:00-17:00)

Originally started by ASEED in 2012 in protest against European seed regulations, takes place in collaboration with Boerengroep and Voedsel Anders this year. Above all, Reclaim the Seeds is a hotspot to find special breeds and varieties for your garden and to meet other people with a passion for seeds and rare plants. Exchange tables will be available for participants who want to exchange their seeds. In addition to the market stands with seeds, more information on other aspects of renewing our foodsystem can be found at the market. At the seed fair a freely accessible seeds workshop program will be offered covering amongst other topics seeds saving for beginners. At 12.30h there will be a short presentation of the Monsanto Tribunal, planned for October in The Hague, by prominent members of the initiative group.

Informatie- en producentenmarkt (centrale hal, Forum)

De informatie- en producentenmarkt vindt dit jaar plaats in het Forum-gebouw van de Campus Wageningen, bij het Reclaim the Seeds-evenement. Er staan tientallen organisaties, waaronder de ondersteunende organisaties van Voedsel Anders, voor uitruil van zaden, informatie en inspirerende verhalen.

Information and producers market (main hall, Forum)

This year, the information market will take place at the Forum building of the Wageningen Campus, at the Reclaim the Seeds event. There will be several organisations, among which the organisations supporting Voedsel Anders, for the exchange of seeds, information and inspiring stories.

Doorlopend filmprogramma / Continuous film program (C031, Forum)**Seeds of Justice (Jess Phillimore, 35 minutes, English)**

In the brand new documentary film *Seeds of Justice*, we follow Ethiopian plant geneticist Dr Melaku Worede's inspirational work to re-value farmers' knowledge and protect their position as guardians of seed diversity.

De kleine oorlog van boer Kok (Schoonhoven Producties, 63 minuten, Nederlands met Engelse ondertiteling)

Het verhaal van een kleine boer en zijn twee zonen die zich met man en macht verzetten tegen de bestuurders die hun land willen annexeren en tegen de kafkaëske bureaucratie. Sinds 1995 volgen de makers deze familie in hun dappere strijd, wat heeft geleid tot een ongewone realitysoap over een boerenfamilie die niet van wijken wil weten.

The small war of farmer Kok (Schoonhoven Productions, 63 minutes, Dutch with English subtitles)

The story of a small farmer and his two sons. With all their might they fight the municipality that wants to take their land, and the Kafkaesque bureaucracy. Since 1995 the filmmakers have recorded this family in their courageous fight, which led to this unusual realitysoap about a farming family that simply won't budge.

Bodemboeren (Joris van der Kamp en Fransjan de Waard, 40 minuten, Nederlands met Engelse ondertiteling)

Een Nederlandse documentaire over koplopers in het duurzame beheer van de levende bodem. Vijf Nederlandse boeren doken met een kleine filmploeg letterlijk hun bodem in, en vertellen waarom en hoe zij voortdurend experimenteren en observeren om die duurzamer te beheren. Samen verzetten zij de bakens tot een grondig nieuw bodemverhaal.

Op zaterdag heeft u de kans om in gesprek te gaan met Fransjan de Waard en Joris van der Kamp, de makers van "Bodemboeren". De vertoning van de film begint om 12.30 en daarna is er ruimte voor vragen en discussie.

Soil farmers (Joris van der Kamp en Fransjan de Waard, 40 minutes, Dutch with English subtitles)

A Dutch documentary about leaders in sustainable management of the living soil. Five Dutch farmers took a small film crew on a journey and literally dove into their soil. They tell us why and how they continue to experiment and observe, in order to manage their soil more sustainably. Together they change the landscape of soils.

On Saturday you have the opportunity to talk to the filmmakers of 'Soil Farmers'. The movie starts at 12:30 and afterwards there will be time for questions and discussion.

Kinderprogramma

Kinderen (van 0 – 88) zijn dit jaar ook welkom op de Voedsel Anders conferentie. We gaan zaadbommen maken, een rangoli-kunstwerk van bonen ontwerpen en zaadjes zaaien in krantenpapier. Ook kan er gevoetbald worden, draaien we een film en is er wat lekkers. Dit alles gebeurt onder leiding van de hippe en betrouwbare stadslandbouwers van Cityplot uit Amsterdam. En: kinderen mogen gratis mee naar binnen!

Kids program

This year, kids (age 0-88) are also welcome to attend the Voedsel Anders Conference. Kids can make seed bombs, make a rangoli artwork made out of beans, and sow seeds in paper pots. They can also play soccer or watch a movie. Snacks will be provided during the day. The hip and dependable urban gardeners from Cityplot (Amsterdam) will entertain your kids or yourself during the day. And, kids can participate for free!

Massage

Heb je behoefte aan ontspanning? Trakteer jezelf op een heerlijke stoelmassage van Bart Heijnemans, tussen 10 en 16 uur in de centrale hal van het Forumgebouw (www.destoelmasseur.nl).

Need a moment of relaxation? Treat yourself to a delicious chair massage from Bart Heijnemans, any time between 10-16h in the main hall of the Forum building (www.destoelmasseur.nl)

Agro-ecologie Agroecology	Toegang tot land en landrechten Access to land and land rights	Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid Fair Agriculture and Trade Policies	Korte Ketens en Stadslandbouw Short Chains and Urban Agriculture
------------------------------	---	--	---

IA Bodem, boer en economie
 Locatie : Forum, C0318
 Thema : Agro-ecologie
 Spreker : Sjef Staps (Louis Bolk Instituut)
 Moderator : Frans van der Steen (Platform Duurzame en Solidaire Economie)
 Omschrijving : De huidige landbouw is te intensief en put bodem, boer en aarde uit. Belangrijke oorzaken voor de wijze waarop de boer met de bodem omgaat liggen in onze huidige economie. Hoe kan dat anders in een écht gezonde economie en welke voordelen en kansen biedt dat? Inleiding aan de hand van RIDLV-rapport 'Van bodemdilemma's naar integrale verduurzaming' met verdieping van de economische aspecten.

IB Bovengronds mest uitrijden: tijd voor ander beleid
 Locatie : Orion, C3015
 Thema : Agro-ecologie
 Sprekers : Klaas Wolters (Nederlandse Melkveehouders Vakbond), Jaap Hanekamp (University College Roosevelt), Huib Schoonhoven, Karin Kuiper (filmmakers) en Julio Mosquera Losada (Wageningen Universiteit)
 Moderator : Dick Veerman (Foodlog)
 Omschrijving : Veel boeren willen gezonde mest uitrijden over hun land in plaats van ondergronds injecteren, omdat het beter is voor boer en bodem. Maar dit is illegaal. Hoe komen we uit die impasse? Samen zoeken we naar oplossingen.

IC Een eetbaar landschap: Voedselbos ontwerp en aanleg
 Locatie : Orion, C3040
 Thema : Agro-ecologie
 Sprekers : Lennard Duijvestein (Landgoed Roggebotstaete), Wouter van Eck (FoodForestry NL), Malika Cieremans (Circle Ecology)
 Moderator : Roos Nijpels (Rich Forests / Both ENDS)
 Omschrijving : Heb je altijd al eens willen weten hoe een voedselbos in Nederland ontworpen kan worden en een voorbeeld kan zijn voor toekomstbestendige boeren? Laat je inspireren door Landgoed Roggebotstaete, Dronten.

ID Now the Cow. Debating knowledge for dairy farming
 Location : Orion, C3016
 Theme : Agroecology
 Speakers : Katrien van 't Hooft (Dutch Farm Experience), Clemens Driessen (Wageningen UR),
 Moderator : Suzanna van der Meer (OtherWise)
 Description : Experts will offer considerations for the creation of knowledge and technologies for dairy farming. Hereafter they will debate and brainstorm together with the audience to come to an imaginary holistic research agenda for dairy farming.

IE Pesticides and biodiversity
 Location : Orion, C3033
 Theme : Agroecology
 Speakers : Hinse Boonstra (Bayer), Joris Baecke (LTO Netherlands), Kees Kodde (Greenpeace), Frank Berendse (Wageningen UR)
 Moderator : Walter Rossing (Wageningen UR)
 Description : The impact of pesticides on biodiversity. Strategies and visions for farming and nature from science, the private sector and civil society.

IF Food diversity for all: an interactive workshop
 Location : Orion, C3042
 Theme : Agroecology
 Speakers : You!
 Moderator : Frank Mechielsen (Hivos)
 Description : What food is on your plate? Is it healthy? Where does it come from? What are the political, economic, environmental and cultural dimensions? We will provide examples from Bolivia and Uganda. Ideas from the participants will be used to further develop our advocacy programme.

Agro-ecologie Agroecology	Toegang tot land en landrechten Access to land and land rights	Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid Fair Agriculture and Trade Policies	Korte Ketens en Stadslandbouw Short Chains and Urban Agriculture
------------------------------	---	--	---

IG Permacultuur en agroecologie in de landbouw
 Locatie : Forum, C0413
 Thema : Agro-ecologie
 Sprekers : Taco Blom (Samenland), Linder van den Heerik (De Voedselketen), Max de Corte (Moestuיןman)
 Moderator : Mali Boomkens (Toekomstboeren)
 Omschrijving : Permacultuur en agroecologie maken hun intrede in de landbouw. In deze workshop delen boeren en permacultuur pioniers hun ervaringen met permacultuur en laten ze praktijken zien die potentie hebben voor een landbouw van de toekomst.

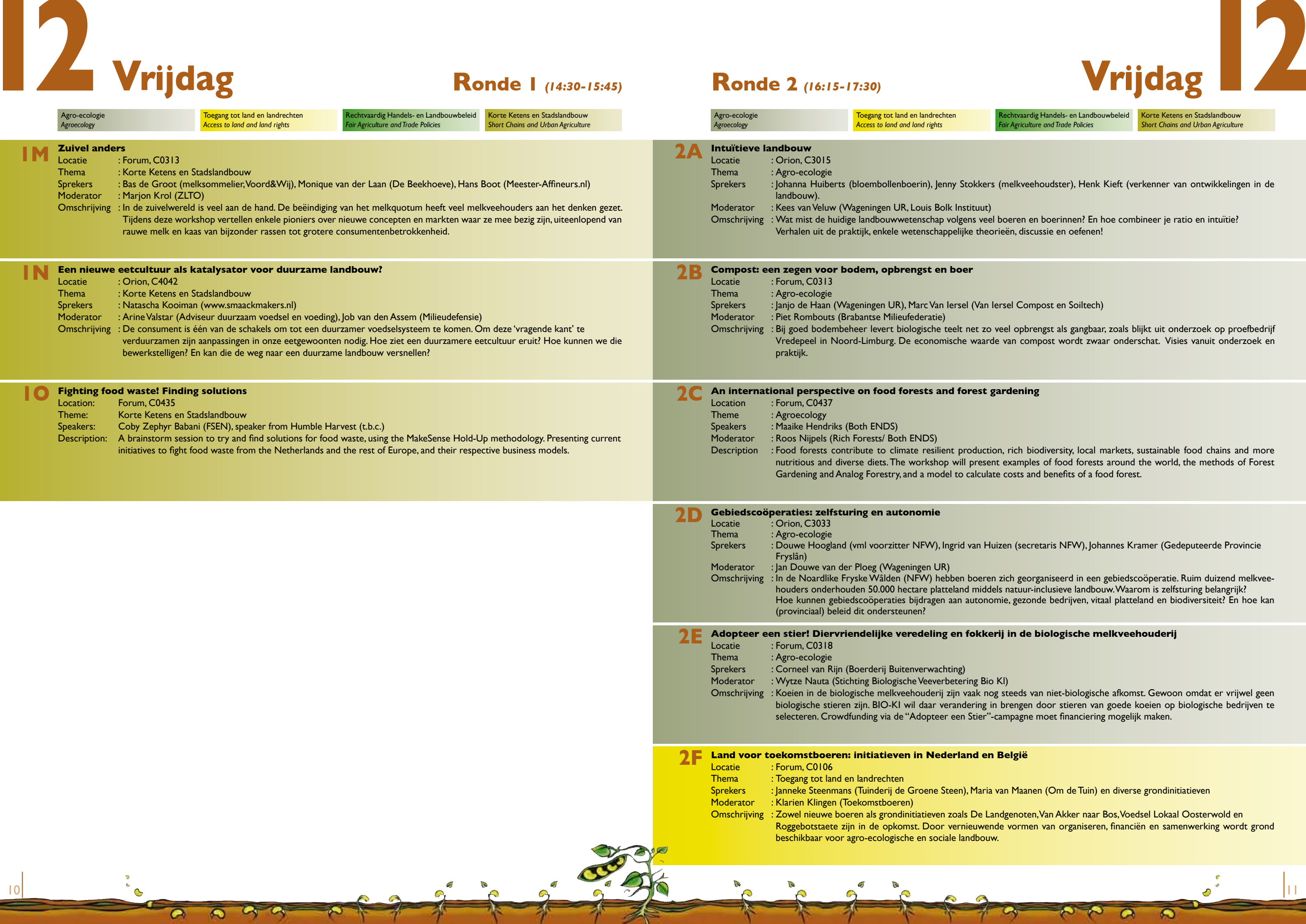
IH The meat of the “global land grab” debate
 Location : Forum, C0106
 Theme : Access to land and land rights
 Speakers : Dr. Mindi Schneider (Assistant Professor at the International Institute of Social Studies - Erasmus University Rotterdam)
 Moderator : Rob Bleijerveld (editor Supermacht.nl)
 Description : Lecture. To supply the world's rising meat consumption, ever more land and resources are needed to produce livestock feed. 'Meat grabbing' is used as a concept to analyze the effects of rising meat consumption on hunger, social inequalities and environmental injustice.

II Free trade or market regulation within agriculture – analysis, alternatives and strategies
 Location : Forum, C0321
 Theme : Fair Agriculture and Trade Policies
 Speakers : Niek Koning (Department Social sciences, Subdivision Agricultural Economics and Rural policy Wageningen UR), Burghard Ilge (Trade campaigner BothENDS), Henk Eggink (Directorate Foreign Economic Affairs, Dutch Ministry of Foreign Affairs)
 Moderator : Guus Geurts (Platform Aarde Boer Consument)
 Description : Analysis of the history and current situation of trade policy (WTO, World Bank, TTIP) within agriculture and the effects for farmers and food security worldwide. What are alternatives for - or within the current trade policy and what are possible strategies to implement them.

IJ Geen duurzame landbouw zonder eerlijke beloning aan de boer
 Locatie : Forum, C0404
 Thema : Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid
 Sprekers : Hans Geurts (Nederlandse Melkveehouders Vakbond, voorzitter Platform Aarde Boer Consument), Hennie de Haan (voorzitter Nederlandse Vakbond Pluimveehouders), Keimpe van der Heide (bestuurslid Nederlandse Akkerbouw Vakbond)
 Moderator : Jacques van Nederpelt (Platform Aarde Boer Consument)
 Omschrijving : De samenleving vraagt van de boer over te gaan op landbouwmethoden die meer rekening houden met het milieu en het dierenwelzijn. Is de boer wel in staat om deze omslag te maken binnen het huidige stelsel van open internationale markten? Ook mogelijke alternatieven worden besproken.

IK Nieuwe organisatievormen I: De kracht van boerencoöperaties die producten uit de regio leveren
 Locatie : Forum, C0104
 Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
 Sprekers : Pieter Vink (Boerenhart), Jos Bolk (Oregional)
 Moderator : Ton Dufhues (ZLTO)
 Omschrijving : Boeren staan aan het begin van de voedselketen, maar wat de verdeling van de winst betreft zitten ze aan het eind: wat laten de supermarkten etc. voor hen over? De consument wil gezonde, 'eerlijke' producten. De korte keten als win-win situatie. Samen sterk in coöperatief verband?

IL Duurzaam eten bij (zorg)instellingen en overheden: hoe zorgen we voor een structurele groei?
 Locatie : Forum, C0107
 Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
 Sprekers : Gert Engelen (Vredeseilanden), Katrien Verbeke (Stad.Gent) Ingrid Veeman-Cremer (Biologisch Netwerk Let's talk Bio!), Lasca ten Kate (De Mooie Maaltijd)
 Moderator : Greet Goverde (Platform Aarde Boer Consument)
 Omschrijving : Veel (zorg)instellingen vinden het lastig in te spelen op de groeiende vraag naar duurzaam eten van bekende herkomst. In Vlaanderen brengt Vredeseilanden grootverbruikers en leveranciers bij elkaar. In Nederland lopen verschillende initiatieven. Hoe zorgen we voor een structurele verandering?

Agro-ecologie
Agroecology

Toegang tot land en landrechten
Access to land and land rights

Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid
Fair Agriculture and Trade Policies

Korte Ketens en Stadslandbouw
Short Chains and Urban Agriculture

IM

Zuivel anders

Locatie : Forum, C0313

Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw

Sprekers : Bas de Groot (melksommelier,Voord&Wij), Monique van der Laan (De Beekhoeve), Hans Boot (Meester-Affineurs.nl)

Moderator : Marjon Krol (ZLTO)

Omschrijving : In de zuivelwereld is veel aan de hand. De beëindiging van het melkquotum heeft veel melkveehouders aan het denken gezet. Tijdens deze workshop vertellen enkele pioniers over nieuwe concepten en markten waar ze mee bezig zijn, uiteenlopend van rauwe melk en kaas van bijzonder rassen tot grotere consumentenbetrokkenheid.

IN

Een nieuwe eetcultuur als katalysator voor duurzame landbouw?

Locatie : Orion, C4042

Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw

Sprekers : Natascha Kooiman (www.smaackmakers.nl)

Moderator : Arine Valstar (Adviseur duurzaam voedsel en voeding), Job van den Assem (Milieudefensie)

Omschrijving : De consument is één van de schakels om tot een duurzamer voedselsysteem te komen. Om deze ‘vragende kant’ te verduurzamen zijn aanpassingen in onze eetgewoonten nodig. Hoe ziet een duurzamere eetcultuur eruit? Hoe kunnen we die bewerkstelligen? En kan die de weg naar een duurzame landbouw versnellen?

IO

Fighting food waste! Finding solutions

Location: Forum, C0435

Theme: Korte Ketens en Stadslandbouw

Speakers: Coby Zephyr Babani (FSEN), speaker from Humble Harvest (t.b.c.)

Description: A brainstorm session to try and find solutions for food waste, using the MakeSense Hold-Up methodology. Presenting current initiatives to fight food waste from the Netherlands and the rest of Europe, and their respective business models.

Ronde 2

(16:15-17:30)

Agro-ecologie
Agroecology

Toegang tot land en landrechten
Access to land and land rights

Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid
Fair Agriculture and Trade Policies

Korte Ketens en Stadslandbouw
Short Chains and Urban Agriculture

2A

Intuïtieve landbouw

Locatie : Orion, C3015

Thema : Agro-ecologie

Sprekers : Johanna Huiberts (bloembollenboerin), Jenny Stokkers (melkveehouder), Henk Kieft (verkenner van ontwikkelingen in de landbouw).

Moderator : Kees van Veluw (Wageningen UR, Louis Bolk Instituut)

Omschrijving : Wat mist de huidige landbouwwetenschap volgens veel boeren en boerinnen? En hoe combineer je ratio en intuïtie? Verhalen uit de praktijk, enkele wetenschappelijke theorieën, discussie en oefenen!

2B

Compost: een zegen voor bodem, opbrengst en boer

Locatie : Forum, C0313

Thema : Agro-ecologie

Sprekers : Janjo de Haan (Wageningen UR), Marc Van Iersel (Van Iersel Compost en Soiltech)

Moderator : Piet Rombouts (Brabantse Milieufederatie)

Omschrijving : Bij goed bodembeheer levert biologische teelt net zo veel opbrengst als gangbaar, zoals blijkt uit onderzoek op proefbedrijf Vredepeel in Noord-Limburg. De economische waarde van compost wordt zwaar onderschat. Visies vanuit onderzoek en praktijk.

2C

An international perspective on food forests and forest gardening

Location : Forum, C0437

Theme : Agroecology

Speakers : Maaïke Hendriks (Both ENDS)

Moderator : Roos Nijpels (Rich Forests/ Both ENDS)

Description : Food forests contribute to climate resilient production, rich biodiversity, local markets, sustainable food chains and more nutritious and diverse diets. The workshop will present examples of food forests around the world, the methods of Forest Gardening and Analog Forestry, and a model to calculate costs and benefits of a food forest.

2D

Gebiedscoöperaties: zelfsturing en autonomie

Locatie : Orion, C3033

Thema : Agro-ecologie

Sprekers : Douwe Hoogland (vml voorzitter NFW), Ingrid van Huizen (secretaris NFW), Johannes Kramer (Gedeputeerde Provincie Fryslân)

Moderator : Jan Douwe van der Ploeg (Wageningen UR)

Omschrijving : In de Noardlike Fryske Wâlden (NFW) hebben boeren zich georganiseerd in een gebiedscoöperatie. Ruim duizend melkvee-houders onderhouden 50.000 hectare platteland middels natuur-inclusieve landbouw. Waarom is zelfsturing belangrijk? Hoe kunnen gebiedscoöperaties bijdragen aan autonomie, gezonde bedrijven, vitaal platteland en biodiversiteit? En hoe kan (provinciaal) beleid dit ondersteunen?

2E

Adopteer een stier! Diervriendelijke veredeling en fokkerij in de biologische melkveehouderij

Locatie : Forum, C0318

Thema : Agro-ecologie

Sprekers : Corneel van Rijn (Boerderij Buitenverwachting)

Moderator : Wytze Nauta (Stichting Biologische Veeverbetering Bio KI)

Omschrijving : Koeien in de biologische melkveehouderij zijn vaak nog steeds van niet-biologische afkomst. Gewoon omdat er vrijwel geen biologische stieren zijn. BIO-KI wil daar verandering in brengen door stieren van goede koeien op biologische bedrijven te selecteren. Crowdfunding via de “Adopteer een Stier”-campagne moet financiering mogelijk maken.

2F

Land voor toekomstboeren: initiatieven in Nederland en België

Locatie : Forum, C0106

Thema : Toegang tot land en landrechten

Sprekers : Janneke Steenmans (Tuinderij de Groene Steen), Maria van Maanen (Om de Tuin) en diverse grondinitiatieven

Moderator : Klarien Klingen (Toekomstboeren)

Omschrijving : Zowel nieuwe boeren als grondinitiatieven zoals De Landgenoten, Van Akker naar Bos, Voedsel Lokaal Oosterwold en Roggebotstaete zijn in de opkomst. Door vernieuwende vormen van organiseren, financiën en samenwerking wordt grond beschikbaar voor agro-ecologische en sociale landbouw.

Agro-ecologie
Agroecology

Toegang tot land en landrechten
Access to land and land rights

Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid
Fair Agriculture and Trade Policies

Korte Ketens en Stadslandbouw
Short Chains and Urban Agriculture

2G Towards food sovereignty that works - presentations and discussion on a strategy for the food movement

Location : Forum, C0435
Theme : Fair Agriculture and Trade Policies
Speakers : Giulio Iocco (food activist and independent researcher), Karin Astrid Siegmann (senior lecturer at the International Institute of Social Studies)
Moderator : Rob Bleijerveld (Supermacht.nl)
Description : How agricultural and food workers can fit in politically and conceptually with the struggle for social justice and a food system that is centered around the aspirations of all those who produce, distribute and consume food. How can demands for food sovereignty be combined with demands for decent work?

2H Verduurzaming van de importen van soja of zo groot mogelijke Europese zelfvoorziening van eiwitgewassen

Locatie : Forum, C0404
Thema : Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid
Sprekers : Wijnand van IJssel (Directoraat Directie Inclusieve Groene Groei (IGG) van het ministerie van Buitenlandse Zaken), Tamara Mohr (Both ENDS), Nina Holland (Corporate Europe Observatory), Keimpe van der Heide (Nederlandse Akkerbouw Vakbond)
Moderator : Guus Geurts (Platform Aarde Boer Consument)
Omschrijving : Vertegenwoordigers van de overheid, maatschappelijke - en boerenorganisaties zullen ingaan op de (on)mogelijkheden tot verduurzaming van de sojaketen en hoe de teelt van plantaardige eiwitgewassen in Europa te verhogen.

2I New organisational forms 2: Different models of community supported agriculture (CSA) & food distribution

Locatie : Forum, C0321
Thema : Short Chains and Urban Agriculture
Sprekers : Marijtje Mulder (Het Zoete Land), Jocelyn Parot (Urgenci)
Moderator : Helmer Wieringa (Land&Co)
Omschrijving : CSAs are booming! But what are CSAs exactly, and how can we learn from each other in the Netherlands and worldwide? This workshop presents the first European CSA-census by URGENCI, highlights different types of CSA and discusses future perspectives of CSA-networks as a way to advance agroecology.

2J Hoe wordt kleinschalig groter?

Locatie : Forum, C0107
Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
Sprekers : Kamilla Hensema (RechtstreeX Utrecht)
Moderator : Sandra van Kampen (De Schaal van Kampen)
Omschrijving : Regionale korte ketens zijn belangrijk in de transitie naar een ander voedselsysteem. Initiatieven zoals voedselcollectieven, streekboxen en CSA's nemen in aantallen toe, maar blijven een klein deel van het voedselaanbod. Hoe kan het volume van deze kleinschalige, lokale initiatieven groeien tot een kritische massa in het voedsellandschap?

2K Hoe kan beleid regionale voedselnetwerken bevorderen?

Locatie : Orion, C4042
Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
Sprekers : Bernadette Janssen (provincie Gelderland)
Moderator : Liane Lankreijer (Voedsel in het hart van de stad)
Omschrijving : Hoe kan het EU landbouwbeleid in de toekomst regionale samenwerking stimuleren? Welke mogelijkheden zijn er al in POP en LEADER? Helpen collectieven (zoals bij agrarisch natuurbeheer) om vraag en aanbod bij elkaar te brengen? Via een provinciale casus verkennen we beleidsmogelijkheden voor een aantrekkelijk eetbaar landschap.

2L Melkmannen: integrale concepten voor vermarkting van zuivel en vlees

Locatie : Orion, C3040
Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
Sprekers : Daphne Lubbers (Melkmannen), Wilco de Zeeuw (Veld en Beek), Jacob Beeker (Jerseyvleesbestellen.nl)
Moderator : Marjon Krol (ZLTO)
Omschrijving : Voor melk worden kalfjes geboren, en de mannelijke helft daarvan geldt meestal als oninteressant voor vleesproductie. Steeds meer boeren onderzoeken alternatieven, en werken bijvoorbeeld met dubbeldoeldieren of creeëren een markt voor vlees van mannelijke dieren. De workshop laat verschillende initiatieven voor de verwaarding van “melkmannen” aan het woord.

Agro-ecologie
Agroecology

Toegang tot land en landrechten
Access to land and land rights

Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid
Fair Agriculture and Trade Policies

Korte Ketens en Stadslandbouw
Short Chains and Urban Agriculture

2M En de supermarkt? Wat zijn kansen voor verduurzaming van de hele voedselketen in Vlaanderen en Nederland?

Locatie : Orion, C3042
Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
Sprekers : Gert Engelen (Vredeseilanden), Henno Hak (Groene Hart Streekproducten)
Moderator : Greet Goverde (Platform Aarde Boer Consument)
Omschrijving : Hoe kunnen supermarkten bijdragen aan biologisch en lokaal voedsel? Er zijn al mooie stappen gezet. In Vlaanderen hebben bijvoorbeeld alle partijen in de voedselketen samen afspraken gemaakt. In het Groene Hart doen boeren goede zaken met supermarkten. In deze workshop bespreken we wat er in Nederland en Vlaanderen nog meer mogelijk is.

2N Efficiënte Keten, preventie van reststromen. Hoe voorkomen we derving in de keten van boer tot consument?

Locatie : Orion, C3016
Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
Sprekers : Luc Ambagts (BD Vereniging), Mariannne van der Burght (Wageningen UR)
Moderator : Sjef Staps (Louis Bolk Instituut)
Omschrijving : Het Topsector AgriFood-project 'Efficiënte Keten, Preventie Reststromen' richt zich op het tegengaan van derving en voedselverspilling in de biologische keten. Verschillende biologische ketenpartijen werken hierin samen. In de workshop presenteren we de eerste resultaten en zoeken we met de deelnemers naar knelpunten en kansen.

Agro-ecologie Agroecology	Toegang tot land en landrechten Access to land and land rights	Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid Fair Agriculture and Trade Policies	Korte Ketens en Stadslandbouw Short Chains and Urban Agriculture
------------------------------	---	--	---

3A Kringlooplandbouw: agro-ecologie in Nederland
 Locatie : Orion, C3020
 Thema : Agro-ecologie
 Sprekers : Marije Klever (melkveehoudster De Meern), Dictus Hoeksma (melkveehouder Noardlike Fryske Wâlden)
 Moderator : Frank Verhoeven (Boerenverstand)
 Omschrijving : Kringlooplandbouw is gebaseerd op natuurlijke kringlopen en hergebruik van grondstoffen. Dit houdt bodem en dier gezond en maakt de boer onafhankelijker van externe middelen. Het is een Nederlandse vorm van agro-ecologie. In deze workshop bekijken we niet alleen de technische kanten, maar ook de sociale en politieke.

3B GMOs in Dutch fields?
 Location : Orion, C3040
 Theme : Agroecology
 Speakers : Maaïke Raaijmakers (Bionext)
 Moderator : Herman van Bakkem (Greenpeace)
 Description : What is the current situation on GMOs and how can we stop GM crops in the Netherlands?

3C Agroecology from movement to policy: lessons from Brazil
 Location : Orion, C3030
 Theme : Agroecology
 Speakers : Irene Cardoso (Brazilian association for agroecology), Han Wiskerke (Wageningen UR)
 Moderator : Jessica Milgroom (ILEIA)
 Description : In Brazil, agroecology is now part of the national government's policy. What role did the agroecology movement play and what can we learn for our own context?

3D Bomen in akkers en weilanden
 Locatie : Orion, C3033
 Thema : Agro-ecologie
 Sprekers : Louis Dolmans (Van Akker Naar Bos), Mariska Slot (van Akker naar Bos)
 Moderator : Kees van Veluw (Wageningen UR, Louis Bolk Instituut)
 Omschrijving : Voor veel boeren is een voedselbos of een permacultuursysteem te ver weg, maar is het wel mogelijk en nuttig om bomen te integreren in akkers en weilanden.

3E Eet de grond gezond
 Locatie : Orion, C3042
 Thema : Agro-ecologie
 Sprekers : Marc Siepman (Gevoel voor Humus), Anton Nigten (landbouwkundige), Fransjan de Waard (De Waard Eetbaar Landschap).
 Moderator : Jan Diek van Mansvelt (Down2Earth)
 Omschrijving : In deze workshop leer je meer over humus, stikstofbinding en bodemvruchtbaarheid en brainstormen we over wat we zelf kunnen doen om de bodem te helpen. Welke ideeën heb jij voor anders inkopen, koken en eten, tuinieren, de bureen aansteken...?

3F Zaadvaste rassen hebben de toekomst
 Locatie : Orion, C4042
 Thema : Agro-ecologie
 Sprekers : René Groenen (tuinder en zaadvermeerderaar)
 Moderator : Linda Coenen (ASEED)
 Omschrijving : Zaadvaste rassen bieden kansen voor diverse en gezonde voedselproductie in de toekomst. Het huidige voedselsysteem dwingt de teler richting hybriden met gebruiksbepkeringen. Wat is de meerwaarde van zaadvaste rassen en welke rol speelt een ketenbenadering?

Agro-ecologie Agroecology	Toegang tot land en landrechten Access to land and land rights	Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid Fair Agriculture and Trade Policies	Korte Ketens en Stadslandbouw Short Chains and Urban Agriculture
------------------------------	---	--	---

3G Agriculture and the climate: problems and real solutions
 Location : Orion, C3034
 Theme : Agroecology
 Speakers : Wijnand Sukkel (Praktijkonderzoek Plant en Omgeving PPO), Danny Wijnhoud (Action Aid), Nina Holland (Corporate Europe Observatory)
 Moderator : Tjerk Dalhuisen (ASEED)
 Description : Agriculture is a big contributor to climate change. It does not have to be; we could cool the planet with sound farming practices. Is 'Climate Smart Agriculture' a real solution or bussiness as usual? Are there other options?

3H De Heideboerderij: samenwerkingsverband zelfstandige herders voor duurzaam landschapsbeheer
 Locatie : Orion, C4030
 Thema : Toegang tot land en landrechten
 Sprekers : Martin Woestenburg (landschapsjournalist), Loek Hilgers (bedenker Heideboerderij), Stijn Hilgers (herder, eigenaar Schapenheld) en Marcel van Silfhout (interim-voorzitter van het Gilde Traditionele Schaapherders)
 Moderator : Martin Woestenburg (landschapsjournalist)
 Omschrijving : De workshop introduceert het concept van de 'Heideboerderij'. Hoe creëren we meer bestaanszekerheid voor zelfstandige herders? Wat is de rol van toegang tot land hierin? Hierbij wordt ingegaan op de vraag hoe je natuurbeheer kunt combineren met een duurzaam voedselsysteem.

3I Samen staan we sterk: ervaringen van kleinschalige vissers en boeren uit Friesland
 Locatie : Orion, C3015
 Thema : Toegang tot land en landrechten
 Sprekers : Bregje Hamelynck (Zelfoogsttuin Ús Hôf), Jon Visser (Voorzitter Friese Bond van Binnenvissers, vertegenwoordiger van de Fryske Fiskers)
 Moderator : Arjan Heinen (netVISwerk, Belangenorganisatie Kust en Binnenvisserij)
 Omschrijving : Toegang tot de markt door onderlinge samenwerking voor directe afzet en gezamenlijk duurzaam quotabeheer voor kleinschalige binnenvisserij. Uitdragen en opschalen van permacultuur initiatieven als basis voor nieuwe vormen van voedselproductie op gemeentelijk en provinciaal niveau.

3J New peasants in Europe
 Locatie : Orion, C3016
 Thema : Access to land and land rights
 Sprekers : Various speakers from peasant networks in The Netherlands and Europe
 Moderator : Leonardo van den Berg (Toekomstboeren)
 Omschrijving : Young, small-scale, and future farmers work on social and agroecological innovations to create food systems that are sustainable and controlled by citizens and food producers. What are the common challenges? And what is needed to further advance peasant agriculture and food sovereignty?

3K Brede maatschappelijke coalitie uit bezwaren tegen TTIP en bespreekt de komende TTIP-campagne
 Locatie : Orion, C2030
 Thema : Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid
 Sprekers : Wim Baltussen (Agrarisch Groen FNV), Keimpe van der Heide (Nederlandse Akkerbouw Vakbond), Ingrid Jansen (voorzitter Nederlandse Vakbond Varkenshouders) Sieta van Keimpema (voorzitter Dutch Dairymen Board), Jacomijn Pluimers (campagneleider Duurzaam Voedsel Milieudefensie)
 Moderator : Guus Geurts (Platform Aarde Boer Consument)
 Omschrijving : Vertegenwoordigers van boerenorganisaties, Milieudefensie en FNV zullen hun inhoudelijke bezwaren tegen TTIP kenbaar maken. Daarnaast bespreking met het publiek van de activiteiten binnen de TTIP-campagne die het komende jaar zullen plaatsvinden. Suggesties welkom!

3L Nieuwe organisatievormen 3: Coöperatieve winkels: van, voor en door de gemeenschap
 Locatie : Orion, C3043
 Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
 Sprekers : Judith Vos (De Nieuwe Graanschuur), Christiane Gronenberg en Dominique Sleijpen (Gedeelde Weelde, Maastricht), Luuk Rôvekamp (Platform Voedsel.Coop)
 Moderator : Judith Vos (De Nieuwe Graanschuur)
 Omschrijving : In een coöperatieve levensmiddelenwinkel werken consumenten, winkeliers en producenten samen aan Voedsel Anders. Hoe draagt zo'n winkel bij aan de kanteling van het gangbare systeem? Hoe organiseer je zo'n winkel? Wat zijn de do's en de dont's? En natuurlijk willen we graag (aspirant) winkeliers ontmoeten die deze kant op willen.

Agro-ecologie Agroecology	Toegang tot land en landrechten Access to land and land rights	Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid Fair Agriculture and Trade Policies	Korte Ketens en Stadslandbouw Short Chains and Urban Agriculture
------------------------------	---	--	---

- 3M Nieuwe organisatievormen 4: Regionale bundeling en coöperatievorming van korte keten initiatieven rond steden**
- Locatie : Orion, C4014
- Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
- Sprekers : Tanja den Broeder (Stichting Ons Eten), Onno van Bekkum (De Coöperatieve Samenleving), Piet van Ijzendoorn (Zonnehoeve)
- Moderator : Tanja den Broeder (Stichting Ons Eten)
- Omschrijving : Rond Nederlandse steden zijn tal van kleinschalige initiatieven ontstaan voor directere voedselrelaties tussen boer en burger. Die kleinschalige opzet kent echter ook economische en ecologische beperkingen. Hoe kan bundeling van initiatieven via een coöperatieve structuur bijdragen aan meer samenhang, veerkracht, omzetvolume, logistieke efficiëntie, communicatie-impact en economische levensvatbaarheid?

- 3N How transparent is your short chain? Where does your money go?**
- Locatie : Orion, C4015
- Thema : Short Chains and Urban Agriculture
- Sprekers : Simon Clissold (The Food Hub), Jack Stroeken (Beebox), Jocelyn Parot (Urgenci)
- Moderator : Greet Goverde (Platform Aarde Boer Consument)
- Omschrijving : Whether you harvest yourself, receive a box or a bag or collect your sustainable ingredients at a friend's house or shop: how much goes to the producer and to the distributor? Do people have a say in this? Let's compare some European, Flemish and Dutch initiatives.

- 3O Stedelijke voedselnetwerken en -beleid: nieuwe kansen na het Milan Urban Food Policy Pact?**
- Locatie : Orion, C4032
- Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
- Sprekers : Katrien Verbeke (Stad.Gent), Anne Marie Gout (Gemeente Utrecht), Isabelle Diks (wethouder Gemeente Leeuwarden, ambassadeur stadslandbouw)
- Moderator : Henk Renting (Stichting RUAF)
- Omschrijving : Verschillende Nederlands-Vlaamse steden hebben een start gemaakt met stedelijk voedselbeleid. Negen daarvan ondertekenden afgelopen oktober met ruim 100 andere steden wereldwijd in Milaan het Urban Food Policy Pact. Hoe geven steden commitments rond korte ketens, stadslandbouw en duurzame aanbesteding vorm? En kunnen overheden en maatschappelijke bewegingen elkaar verder versterken?

- 3P Stadslandbouw als tool om maatschappelijke doelstellingen te realiseren**
- Locatie : Orion, C4016
- Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
- Sprekers : Frank Petit-Jean (VELT Samentuinen)
- Omschrijving : Stadslandbouw is meer dan alleen voedsel produceren, maar biedt ook mogelijkheden om in en om de stad tal van sociale en ecologische doelen te realseren. Deze workshop gaat in op het project Samentuinen van VELT en andere initiatieven voor stadslandbouw met een maatschappelijke doelstelling.

Agro-ecologie Agroecology	Toegang tot land en landrechten Access to land and land rights	Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid Fair Agriculture and Trade Policies	Korte Ketens en Stadslandbouw Short Chains and Urban Agriculture
------------------------------	---	--	---

- 4A Ecological Intensification- the example of SRI**
- Locatie : Orion, C3030
- Thema : Agroecology
- Sprekers : Pascal Gbenou (Council of Rice Farmers, Benin) , Willem Stoop (researcher)
- Moderator : Edith van Walsum (ILEIA)
- Omschrijving : The System of Rice Intensification enables farmers to produce more rice with less seeds and water, less or no chemicals, and generally easier labour. In this workshop we will look at the specific successes in India, Benin and the Netherlands, and how it is spreading to other crops. We will also look at why it is a widespread practice but not yet accepted by science and policy.

- 4B Agroecology worldwide: a practice, a science and a movement**
- Location : Orion, C4032
- Theme : Agroecology
- Speakers : Jyoti Fernandes (La Via Campesina), Maryam Rahmanian (FAO), Heitor Teixeira (PhD candidate)
- Moderator : Janneke Bruil (ILEIA)
- Description : Around the world, agroecology has different expressions and different names. But the principles are the same. In this workshop we will look at how agroecology is a practice, a science and a movement in different parts of the world and what is needed to make it grow.

- 4C Nieuwe boeren: nieuwe landbouw**
- Locatie : Orion, C3020
- Thema : Agro-ecologie
- Sprekers : Joke Wierenga (de Groentefabriek), Ties Betjes (Tuinderij de Ark), Gijs Nauta (De Proeftuin)
- Moderator : Henk Eshuis (Toekomstboeren)
- Omschrijving : Een groeiende groep nieuwe boeren lukt het om door agro-ecologische en sociale innovaties een rendabel bedrijf op te zetten. Kom, leer en raak geïnspireerd door een selectie van ervaringen van deze toekomstboeren.

- 4D Verhogen organische stof in de bodem: waarom en hoe?**
- Location : Orion, C3040
- Theme : Agro-ecologie
- Speakers : Marjoleine Hanegraaf (NMI-Agro), Janjo de Haan (Wageningen UR)
- Moderator : Piet Rombouts (Brabantse Milieufederatie)
- Description : Hoe zorgen we dat het gehalte organische stof in de bodem verbetert? Marjoleine Hanegraaf vertelt over haar onderzoek naar de ontwikkeling van het gehalte organische stof in de bodem en de rol daarvan, gevolgd door een discussie over oplossings-richtingen.

- 4E Building healthy soils and preventing erosion in Ghana and Belgium**
- Location : Orion, C4030
- Theme : Agroecology
- Speakers : Caroline Kooiman (ELPG), Rik Delhayé (agroforestry pioneer from Belgium)
- Moderator : Jeroen Watté (Wervel)
- Description : Swales, constructed as ditches on contour lines, force water to infiltrate. This builds resilient soils with increased water productivity for food production and tree planting. The workshop will show how it's done in Ghana and Belgium.

- 4F Octrooien, kwekersrecht of vrije boerenzaden**
- Locatie : Orion, C3033
- Thema : Agro-ecologie
- Sprekers : Maaïke Raaijmakers (Bionext)
- Omschrijving : Zaadgoed wordt steeds meer een monopolie van grote bedrijven. Dat is niet goed voor boer en consument. Wat kunnen we daar aan doen?

Agro-ecologie Agroecology	Toegang tot land en landrechten Access to land and land rights	Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid Fair Agriculture and Trade Policies	Korte Ketens en Stadslandbouw Short Chains and Urban Agriculture
------------------------------	---	--	---

4G Strengthening the food sovereignty movement in Europe

Location : Orion, C3015
 Theme : Access to land and land rights
 Speakers : Claudia Orlandini (LIFE - Low Impact Fishers of Europe), Ludwig Rumetshöfer (ÖBV,Via Campesina Austria, t.b.c.), Ramona Duminiciu (Eco Ruralis, t.b.c.), Judith Hitchman (Urgenci, t.b.c.)
 Moderator : Sylvia Kay (Transnational Institute)
 Description : In October 2016, the second Nyéléni Europe food sovereignty forum will be held in Romania. This workshop will connect local struggles to the broader European food sovereignty movement. What are the challenges when it comes to growing the movement and how can these be overcome?

4H Women's rights to land & food in the face of large-scale investments

Locatie : Orion, C3016
 Thema : Access to land and land rights
 Sprekers : Arelys de Yanez (ActionAid), Karin van Boxtel (Both ENDS), Danny Wijnhoud (ActionAid)
 Moderator : Danny Wijnhoud (ActionAid)
 Omschrijving : A huge mining investment in Kitui County in Kenya threatens to evict at least 100.000 people from their ancestral land affecting their land rights and right to food, with women being most vulnerable. This workshop shows what obstacles women face to secure access to food and land, followed by a discussion on possibilities to improve women's land tenure and food security.

4I Naar oplossingen voor oneerlijke handelspraktijken en machtsverhoudingen in voedselketens

Locatie : Orion, C4042
 Thema : Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid
 Sprekers : Keimpe van der Heide (Nederlandse Akkerbouw Vakbond), Sanne van der Wal (senior onderzoeker voedsel en landbouw bij Stichting Onderzoek Multinationale Ondernemingen (SOMO))
 Moderator : Socrates Schouten (coördinator Platform Duurzame Solidaire Economie)
 Omschrijving : Analyse van de oneerlijke handelspraktijken en machtsverhoudingen waarmee Nederlandse akkerbouwers en primaire producenten buiten de EU te maken hebben in de voedselproductie- en distributieketen, Bespreking met het publiek van alternatieven en over hoe te komen tot 'eerlijke prijzen' en 'eerlijke handelsverhoudingen'.

4J Internalisering van externe milieu- en sociale kosten in de consumentenprijs

Locatie : Orion, C3043
 Thema : Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid
 Sprekers : Michel Scholte (medeoprichter True Price, lid Worldconnectors, lid Global Shapers Community), Guus Geurts (auteur Wereldvoedsel – Pleidooi voor een rechtvaardige en ecologische voedselvoorziening)
 Moderator : Socrates Schouten (coördinator Platform Duurzame Solidaire Economie)
 Omschrijving : Bespreking van de externe sociale - en milieukosten die samenhangen met de mondiale voedselvoorziening, en de criteria voor 'echt duurzaam voedsel'. Hoe kunnen die kosten en criteria in kaart worden gebracht en vertaald worden in de consumentenprijs én boeren een kostendeekkende prijs opleveren? Bespreking benodigde beleidsmaatregelen zoals wetgeving, financiële prikkels, handelsbeleid.

4K Nieuwe organisatievormen slot: Zicht op de structuren in de nieuwe voedselketens

Locatie : Orion, C2030
 Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
 Sprekers : Bouwt voort op lessen uit workshops KK&SLI t/m 4
 Moderator : Liane Lankreijer (Voedsel in het hart van de stad)
 Omschrijving : In dit slotdebat in het thema Korte Ketens en Stadslandbouw komt kennis over coöperatieve samenwerking en korte keten samen. Welke route neemt een consument: van internetbox naar CSA? En welke stappen nemen boeren naar lokaal-voedsel-coöperaties? Deze workshop biedt zicht op zinvolle manieren om meer consumenten en boeren bij lokaal voedsel te betrekken.

4L Naar regionale training en innovatie hubs voor stadslandbouw

Locatie : Orion, C3034
 Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
 Sprekers : Wout Veldstra (Gemeente Groningen), Dinand Ekkel (CAH Vilentum), Frens Schuring en Bart Willems (Warmonderhof)
 Moderator : Femke Hoekstra (Stichting RUAF), Helmer Wieringa (Land&Co)
 Omschrijving : Kunnen regionale clusters voor innovatie en onderwijs rond stadslandbouw tegemoet komen aan de toenemende en uiteenlopende behoefte aan training bij stadslandbouwondernemers? In deze workshop bespreken we het idee om gezamenlijk een praktijkgerichte opleiding- en innovatieplek voor stadslandbouw bij steden op te zetten met geïnteresseerde onderwijsinstellingen, ondernemers en gemeenten.

Agro-ecologie Agroecology	Toegang tot land en landrechten Access to land and land rights	Rechtvaardig Handels- en Landbouwbeleid Fair Agriculture and Trade Policies	Korte Ketens en Stadslandbouw Short Chains and Urban Agriculture
------------------------------	---	--	---

4M De Delta-dis: hoe krijgen we typische Nederlandse producten op het bord van de consument?

Locatie : Orion, C4014
 Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
 Sprekers : Rene Zanderink (auteur Liever Lokaal, Kookboek van het jaar 2015), Reurt Boelema (Vereniging Lakenvelder Runderen)
 Moderator : Rene Zanderink
 Omschrijving : Nederland kent een schat aan typische streekproducten. In de afgelopen jaren is veel vooruitgang geboekt met het herstel en behoud van Nederlandse agrobiodiversiteit, maar de vermarkting van deze vaak kleinschalige producten blijft een probleem. Hoe krijgen we de Soester knol, karmozijnpeer en het Lakenvelder rund op het menu?

4N Hoe produceer je 100% oerwoudvrije zuivel en eieren?

Locatie : Orion, C4015
 Thema : Korte Ketens en Stadslandbouw
 Spreker : David Janssen (GIJS Eieren)
 Moderator : Paulien Gankema (Milieudefensie)
 Omschrijving : Talkshow waarin het publiek de vragen stelt. Met David Janssen, legkippenhouder die 100% oerwoudvrij werkt, met veevoer van dichtbij. Sociaal rechtvaardig en duurzaam produceren: waarom zou je? Hoe ga je met dit pionierswerk aan de slag? Welke kansen liggen hier voor een (gangbare) boer?

4O New uses of hemp for food, medicine and as bio-based resource

Location : Orion, C4016
 Theme : Short Chains and Urban Agriculture
 Speakers : Esther Molenwijk (Hemp Collective en Dutch Harvest), Michel Bogert (Hempie)
 Moderator : Esther Molenwijk (Hemp Collective en Dutch Harvest)
 Description : Hemp is a versatile plant with applications such as food, medicine, building material and textile. Initiators of innovative hemp products will speak about the history and future of the plant, and lessons for building new markets. All this while enjoying a cup of homegrown hemp tea!

Bedankt voor uw aanwezigheid en deelname!
Thank you for your attendance and participation!

act:onaid

ASEED
EUROPE

Stichting
Boerengroep
Wageningen

Both ENDS
Connecting people for change

clm

CITY
PLOT
.ORG

De Hoge Born
Land goed voor jou

DDB
Dutch Dairy Board

Stichting Ecologische
Landbouw Projecten Ghana

FIAN

GREENPEACE

Hivos
people unlimited

ileia
Centre for learning on
sustainable agriculture

EUROPEAN COOPERATION FOR
DEVELOPMENT

CO
LAND

LOUIS BOLK
INSTITUUT 40 JAAR

milieudefensie
anders kijken, anders kiezen

Ministerie van Buitenlandse Zaken

maVISwerk
Betrokkenheid en kennis van de toekomst

OtherWise
Co-creating Knowledge For Change

Arde Boer Consument
PLATFORM

rich
forests
ANALYSING FOR GREEN VENTURES

RUAF Foundation

Toekomstboeren

Triodos Foundation

van Akker
naar BOS

velt
SAMEN
ECO
ACTIEF

tmi
transnational institute

WARMONDERHOF
STIFTING

WAGENINGEN UR
For quality of life

Vereniging voor
Biologische-Dynamische
Landbouw en Voeding

voedsel anders

www.voedsel anders.nl

info@voedsel anders.nl

fb voedsel anders

voedsel anders